

کد مقاله :

بررسی مدل کسب و کار سایت های اینترنتی در ایران

سید مسیح اله رشتیان^{۱*}، میترا کریم زاده^۲، ساناز یوسف زاده^۳

- ^۱ عضو هیئت علمی موسسه آموزش عالی غیر انتفاعی . پست الکترونیکی: smr913@gmail.com
غیاث الدین جمشیدکاشانی
- ^۲ مدرس موسسه آموزش عالی غیر انتفاعی . پست الکترونیکی: m.kzsoft@gmail.com
غیاث الدین جمشیدکاشانی.
- ^۳ مدرس موسسه آموزش عالی غیر انتفاعی غیاث- پست الکترونیکی: yoosefzadeh@yahoo.com
الدین جمشیدکاشانی.

تلفن تماس نویسنده اصلی مقاله : ۰۹۱۲۸۱۱۹۹۶۳

چکیده

در این مقاله با بررسی ۱۵۰ سایت پربازدید ایرانی از طریق سایت آکسا و دسته بندی آنها به بررسی کسب و کار در آنها پرداخته و نیز از این طریق رفتار کاربران اینترنتی در کشورمان را بررسی نموده ایم. اولویت اول کاربران اینترنتی برای دسترسی به اینترنت (سایت های فارسی) سایت های خبری، تفریحی و دانلود می باشد.

واژه های کلیدی: کسب و کار اینترنتی، سایت های اینترنتی، مدل های کسب درآمد، سایت های پربازدید ایرانی، تجارت الکترونیک

اینترنت به صورت کاربردی در سال ۱۳۷۳ وارد ایران شد و از آن به بعد، شاهد رشد بالای آمار تعداد کاربران اینترنت بوده‌ایم. به طوری که امروزه این تکنولوژی فراگیر شده است و با تمامی جنبه‌های زندگی اجتماعی از جمله مدرسه، محل کار، خدمات بانکی، تجارت و ... تلفیق شده است. تعداد کاربران اینترنت در ایران از ۲۰۰۰ نفر در سال ۷۵ به ۴۱۸ هزار نفر در سال ۸۰ و ۱۵ میلیون نفر در سال ۸۴ و نزدیک به ۳۰ میلیون نفر در حال حاضر رسیده است. سرعت دسترسی به اینترنت نیز در ایران در این سال‌ها رشد مناسبی داشته است. در سال‌های اخیر نزدیک به ۱۵ درصد کاربران به اینترنت ADSL دسترسی دارند که البته در مقایسه با کشورهای پیشرفته ضعیف است. [۱]

با توجه به گسترش روزافزون اینترنت محتوای اینترنتی فارسی نیز در کشور به سرعت رشد داشته است و وب سایت‌های زیادی با محتوای فارسی ایجاد شده است. برخی از این وب سایت‌ها اهداف تجاری و برخی دیگر نیز با هدف ارائه سرویس و خدمات ایجاد شده‌اند.

بررسی و دسته بندی کلیه وب سایت‌های فارسی زبان کاری بسیار مشکل و تقریباً غیر ممکن است. از این رو در این تحقیق از وب سایت آکسا [۲] که سایت‌ها را براساس میزان بازدید آن‌ها رتبه بندی می‌نماید استفاده نموده‌ایم. ویژگی جالبی که این سایت دارد این است که می‌توان مثلاً ۱۵۰ سایت پربازدید در یک کشور خاص را نیز به دست آورد. ما در این تحقیق ۱۵۰ سایت پربازدید کاربران اینترنتی ایرانی را مورد بررسی قرار دادیم. با توجه به اینکه هدف بررسی کسب و کار سایت‌های اینترنتی در کشور ایران می‌باشد قبل از دسته بندی سایت‌ها مقدمه‌ای درباره مدل‌های کسب درآمد در سایت‌های اینترنتی آورده شده است.

۲- مدل‌های کسب درآمد در سایت‌های اینترنتی

سایت‌های مختلف روش‌های متفاوتی برای کسب درآمد در اینترنت دارند که در ادامه این تحقیق ۵ روش کلی برای این منظور معرفی شده است یک دسته بندی کلی از سایت‌های پربازدید ایرانی جهت گنجاندن در هر یک از این روش‌ها ارائه شده است. [۵ و ۶]

۲-۱ کسب درآمد از طریق تبلیغات

بسیاری از سایت‌های پربازدید از این روش برای کسب درآمد استفاده می‌کنند، مانند وبلاگ‌ها، سایت‌های دانلود و ...

۲-۲ کسب درآمد از طریق تراکنش‌ها

به عنوان مثال می‌توان به بخش فروش اجناس دست دوم در سایت خارجی ebay.com و یا سایت ایرانی alldigitall.ir اشاره نمود که به ازای هر تراکنش مبلغی به عنوان پورسانت اخذ می‌نماید.

۲-۳ کسب درآمد از طریق فروش کالا، خدمات یا اطلاعات

فروشگاه‌های اینترنتی خارجی مانند آمازون و سایت‌های فروشگاهی ایرانی مثل دیجی‌کالا یا چاره و حتی فروشگاه‌هایی که مجوز نرم افزار می‌فروشند، در این دسته قرار می‌گیرند.

۲-۴ کسب درآمد از طریق حق اشتراک

سایت‌های آپلود فایل که حق اشتراک دارند مانند رپیدشیر و یا ژورنال‌هایی که حق اشتراک سالیانه دارند، در این دسته قرار دارند.

۲-۵ کسب درآمد از طریق همکاری در فروش

این مدل از موارد بسیار رایج کسب درآمد در ایران محسوب می‌گردد که خودشان محصولی برای فروش ندارند ولی محصولات مرتبط به سایت خود را برای فروشگاه دیگری بفروش می‌رسانند و درصدی از مبلغ فروش کالا را پورسانت می‌گیرند. مزیت این روش این است که تبلیغات هدفمندتر می‌شود. علاوه بر این فروشنده کالا نیز چون درصدی از مبلغ فروش کالا را پورسانت می‌دهد، متضرر نمی‌شود.

در ادامه برای تلخیص، ۵ روش فوق را با این عناوین بیان می‌کنیم:

۱- تبلیغات ۲- تراکنش ۳- فروش ۴- حق اشتراک ۵- همکاری در فروش [۵]

۳- دسته بندی سایت های پربازدید

در این قسمت پس از تجزیه و تحلیل ۱۵۰ سایت پربازدید کاربران ایرانی [۳] از لحاظ سرویس ها و خدمات سایت ، نحوه کسب درآمد و محتوا ، آنها را دسته بندی نموده ایم که در هر دسته چند سایت برتر و همچنین مدل کسب درآمد آنها توضیح داده شده است.

۳-۱ سایت های خبری

از میان سایت های پر بازدید در میان سایت های ایرانی، سایت های خبری بیشترین تعداد سایت را در میان ۱۵۰ سایت دیگر داشتند. در این میان ۳۰ سایت خبری پربازدید یافت می‌شود که ۱۰ سایت خبری با اولویت بالا عبارت اند از :

varzesh3.ir , farsnews.ir , tabnak.ir , yjc.ir , asriran.com , shahrekhabar.com , khabaronline.ir , khabarfarsi.com , isna.ir , tasnimnews.ir

همانطور که می بینیم در میان سایت های خبری، یک سایت ورزشی بیشترین بازدید را دارد. برخی از سایت های خبری که وابسته به ارگان های دولتی بوده انگیزه اقتصادی ندارند. سایر سایت ها برای کسب درآمد از تبلیغات استفاده می کنند.

۳-۲ سایت های تفریحی و اجتماعی

از میان عناوین سایت ها رتبه دوم به سایت های تفریحی اجتماعی تعلق می‌گیرد. ۱۲ سایت پربازدید در این میان یافت می‌شود که ۵ سایت برتر در این میان عبارت اند از:

tebyan.com , bartarinha.ir , soali.ir , niksalehi.com, seemorgh.com

تبلیغات نقش اصلی در کسب درآمد این سایت ها دارد. ولی برخی از این سایت ها خود فروشگاهی مستقل دارند و یا از طریق همکاری در فروش کسب درآمد می نمایند .

۳-۳ سرویس دهنده های وبلاگ

وبلاگ ها رتبه سوم را به خود اختصاص داده اند که علاوه بر حضور پررنگ در ۱۵۰ سایت برتر، در این لیست اولویت های بسیار بالایی را نیز دارا می‌باشند. در بین وبلاگها، بلاگفا با وجود اینکه اولین ارائه کننده سرویس بلاگ نبوده اما به دلیل سادگی بر رقبا غلبه کرده است. ۵ سایت برتر این دسته از قرار زیر هستند که سه مورد اول در ۱۰ سایت اول پربازدید قرار دارند:

blogfa.com , mihanblog.com , persianblog.com , rozblog.com , blogsky.com

از لحاظ تعداد سرویس دهنده های وبلاگ کمتر از سایت های خبری و تفریحی می‌باشند ولی از لحاظ تعداد بازدید وبلاگ ها رتبه اول را دارا می‌باشند. کسب درآمد در وبلاگ ها عمدتا از طریق تبلیغات صورت می پذیرد.

۳-۴ سایت های دانلود

رتبه چهارم به سایت‌های دانلود تعلق می‌گیرد. ۱۱ سایت پربازدید در این میان یافت می‌شود. یکی از روشهای کسب و کار در این سایت‌ها به این صورت است که مواردی که کاربران به دلیل سرعت پایین اینترنت قادر به دانلود آنها نیستند، به صورت دی‌وی‌دی به آنها فروخته می‌شود، مانند سایت appleapps.ir که مجموعه بازی‌هایی که برای دانلود گذاشته است را به صورت دی‌وی‌دی برای فروش گذاشته است. ۵ سایت برتر در این میان عبارت‌اند از:

downloadha.com , softgozar.com , mihandownload.com , p30world.com , p30download.com

کسب درآمد این سایت‌ها مشابه سایت‌های تفریحی اجتماعی می‌باشند.

۳- ۵ سایت‌های آگهی اینترنتی

سایت‌های آگهی اینترنتی با داشتن ۹ مورد رتبه پنجم را دارا هستند. ۵ سایت پربازدید در این میان به ترتیب زیر می‌باشند:

eforosh.com.com , iran-tejarat.com , niazerooz.com , iranpopup.ir , istgah.com

این سایت‌ها مشابه راهنمای همشهری در فضای مجازی می‌باشند که پردرآمدترین آنها سایت istgah.com می‌باشد. علت این امر قدیمی و معروف بودن آن است. آگهی‌های این سایت‌ها در حالت عادی رایگان است و کاربران باید برای آگهی‌های ویژه مبلغی را پرداخت می‌نمایند.

۳- ۶ سایت‌های تخصصی با موضوع خاص

سایت‌های تخصصی با موضوع خاص با ۹ مورد رتبه‌ی بعدی را به خود اختصاص داده‌اند. این سایت‌ها افراد علاقه‌مند به موضوع خاصی را گرد هم می‌آورد. موضوعات این سایت‌ها معمولاً تخصصی می‌باشد، به طور مثال سایت ninisite.com در مورد نوزادان، مادران و مسائل مرتبط با آنها می‌باشد و چون تخصصی می‌باشند تبلیغات در اینگونه سایت‌ها می‌تواند هدفمندتر باشد. ۶ مورد برتر این گروه به قرار زیرند:

bama.ir , mobile.ir , ninisite.com , iranecar.com , iranwebfestival.com , gsm.ir

کسب درآمد در این سایت‌ها عمدتاً از طریق تبلیغات صورت می‌پذیرد ولی ممکن است برخی از آنها برخی خدمات خود را از طریق حق اشتراک ارائه دهند و یا برخی از خدمات آنها رایگان نباشد.

۳- ۷ سایت‌های ارگان‌های دولتی و خصوصی

سایت‌های ارگان‌های دولتی و خصوصی ۸ مورد را به خود اختصاص داده‌اند. سایت‌های مربوط به اپراتورهای تلفن همراه و بورس اوراق بهادار و .. در این گروه قرار دارند.

mci.ir , irancell.ir , tsetmc.com , tamin.ir , sanjesh.org

تعداد سایت‌های این حوزه نسبتاً کم می‌باشد که نشان‌دهنده این مطلب است که خدمات الکترونیکی دولتی به طور گسترده در کشور نمی‌باشد.

از میان بانک‌ها فقط سایت مربوط به بانک ملت و بانک ملی در اولویت بالا قرار دارند. این نشان می‌دهد که در بین بانک‌ها این ۲ بانک در عرصه تجارت الکترونیک و خدمات اینترنتی فعال‌تر هستند.

در دانشگاه‌ها فقط سایت مربوط به دانشگاه علم و صنعت، دانشگاه پیام نور و دانشگاه آزاد در بین ۱۵۰ سایت پربازدید قرار داشتند. برخی از این سایت به ازای هر تراکنش خود درآمدی کسب می‌کنند ولی اغلب خدمات این سایت‌ها رایگان می‌باشد.

۳- ۸ شبکه‌های اجتماعی

شبکه‌های اجتماعی با ۶ سایت رتبه هشتم را به خود اختصاص می‌دهند که شبکه اجتماعی facenama جزء ۱۰ سایت برتر می‌باشد. در این سایت‌ها هم سرویس‌هایی به صورت رایگان و هم سرویس‌های خاص قابل خریداری ارائه می‌شوند. در این گروه سایت‌های خارجی مانند facebook نیز موجود بودند. اما از آنجا که بررسی ما فقط سایت‌های ایرانی را در برمی‌گیرد آنها را در یک دسته جدا بررسی کردیم. مثال‌هایی از پربازدیدها در این گروه عبارتند از:

facenama.com , cloob.com , hammihan.com, ario.com

کسب درآمد در این سایت‌ها عمدتاً از طریق تبلیغات صورت می‌پذیرد و البته برخی از سرویس‌ها از طریق پراخت حق اشتراک برای کاربران فعال می‌شود.

۳- ۹ سایت‌های اشتراک فایل

در میان سایت‌ها ۳ سایت مربوط به اشتراک فایل می‌باشند که مورد اول نسبتاً اولویت بالایی را در سایت‌های پربازدید به خود اختصاص داده است. این سایت‌ها عبارت‌اند از:

aparat.com , picofile.com , irib.ir

تفاوتی که این دسته با سایت‌های دانلود دارند این است که کاربران سایت می‌توانند داخل سایت فایل آپلود نمایند. کسب درآمد در این سایت‌ها عمدتاً از طریق تبلیغات و بعضاً حق اشتراک صورت می‌پذیرد.

۳- ۱۰ خدمات دسترسی اینترنت و وب هاست

برخی سایت‌ها مربوط به خدمات دسترسی اینترنت و وب هاست می‌باشند. تعداد زیادی سایت در این حوزه وجود دارد ولی با توجه به اینکه خدمات آنها تخصصی است تعداد کمی در ۱۵۰ سایت برتر قرار گرفتند. ازین میان فقط ۳ سایت در اولویت قرار داشتند که عبارتند از:

persiangig.com , persiantools.com , shatel.ir

کسب درآمد در این سایت‌ها عمدتاً از طریق فروش خدمات صورت می‌پذیرد.

۳- ۱۱ سایر سایت‌های پردرآمد اینترنتی

البته تحقیق فوق تا حدودی دارای اشکال است، چرا که بسیاری از سایت‌هایی که درآمد بالایی دارند در لیست ۱۵۰ سایت برتر قرار نگرفته‌اند که در ادامه چند دسته از این سایت‌ها آمده است.

۳- ۱۱- ۱ فروشگاه‌های اینترنتی

معمولاً این سایت‌ها بازدید زیادی نسبت به سایت‌های تفریحی ندارند ولی درآمد یک سایت فروشگاهی با ۵۰۰۰ بازدید شاید از یک سایت تفریحی با ۵۰۰۰۰ بازدید بیشتر باشد. (درآمد حاصل از فروش)

۳- ۱۱- ۲- سایت‌های واسط خرید پستی

با توجه به مشکلات خرید اینترنتی و عدم اطمینان که در سال‌های قبل به خصوص نسبت به فروشگاه‌های اینترنتی وجود داشت، یکسری از سایت‌ها مانند ایران مارکت سنتر، پرداخت، پایگان و ... با همکاری شرکت پست امکان پرداخت در محل را برای مشتریان فراهم نمودند که از هر تراکنش، درصدی را به عنوان خدمات برمی‌دارند و درآمد بسیار زیادی دارند.

۳- ۱۱- ۳- سایت‌های تخفیف گروهی

در تابستان سال ۹۰ و به یک باره چند سایت تخفیف گروهی (نت برگ، تخفیفان، آفچی و ...) به تقلید از سایت خارجی groupon.com در ایران شروع به فعالیت نمودند که روش کار این سایت‌ها به این صورت است که مثلاً با رستوران A به توافق می‌رسند که خدمات خود را به طور محدود با ۵۰ درصد تخفیف ارائه دهد، سپس این تخفیف را به کاربران سایت خود پیشنهاد می‌دهد و به ازای هر فروشی که از این آفر دارند درصدی را برمی‌دارند (بین ۵ تا ۱۵ درصد). درآمد این گونه سایت‌ها متناسب با تعداد آفرها و کاربران آنها می‌باشد. [۴]

۳- ۱۱- ۴- ارائه‌دهندگان خدمات طراحی و بهینه‌سازی وب سایت

شرکت‌های نرم‌افزاری، به خصوص شرکت‌هایی که طراحی و بهینه‌سازی سایت برای موتورهای جستجو انجام می‌دهند و همچنین ارائه‌دهندگان خدمات میزبانی وب حضور فعالی در اینترنت دارند. در آمد این دسته سایت‌ها بیشتر از فروش خدمات دیجیتالی می‌باشد.

۳- ۱۱- ۵- سایت‌های بازی آنلاین

با توجه به رشد بازی‌های آنلاین در جهان، برخی از این بازی‌ها در کشور ما بومی‌سازی شده‌اند و روال کاری آنها معمولاً به این شکل است که عضو شدن در سایت و بازی کردن در آن ابتدا رایگان است ولی برای پیشرفت سریعتر در بازی می‌بایست پول مجازی بازی یا سکه خریداری نمود. (تراوین، myfc و ...)

۳- ۱۱- ۶- سایت‌های برگزارکننده دوره‌های مجازی آنلاین

با توجه به افزایش کاربران ADSL و امکانات زیرساختی لازم و هزینه‌های پایین‌تر آموزش الکترونیکی، این دوره‌ها چه در عرصه دانشگاهی و چه در عرصه مدیریتی و تخصصی در حال رشد است و سایت‌های زیادی در این زمینه فعالیت دارند.

۳- ۱۱- ۷- سایت‌های فروش اپلیکیشن‌های موبایل

در سال‌های اخیر استفاده از تبلت و گوشی‌های هوشمند در کشور رشد زیادی داشته است و چند سایت

با الگو برداری از مارکت اپل و گوگل و با توجه به تحریم هایی که وجود داشت ، بستری برای فروش اپلیکیشن های موبایل بوجود آورند که به صورت واسطه عمل می کنند . معروفترین آنها در اندروید "کافه بازار" و "کندو" و در iOS سیبچه می باشند. (همکاری در فروش)

به غیر از موتورهای جستجو ۲ سایت شبکه اجتماعی و سایت ویکی پدیا و میکروسافت در بین ۱۵۰ سایت قرار گرفتند. در بین ۱۵۰ سایت پر بازدید سایت های خارجی نیز اولویت بالایی را به خود اختصاص داده اند. بطور مثال موتورهای جستجوی خارجی جزو ۳ سایت اول هستند. در این میان می توان به موارد زیر اشاره نمود:

google.com , yahoo.com , ask.com , bing.com , youtube.com , 4shared.com, Wikipedia.com , facebook.com , Microsoft.com , linkedin.com

۴- نتیجه گیری

در بررسی سایت های اینترنتی ما بیشتر به دنبال ۲ هدف بودیم. یکی بررسی رفتار کاربران اینترنتی در کشور و دیگری کسب و کارهای پردرآمد اینترنتی در کشور که در رابطه با هر کدام توضیحاتی در ادامه آمده است .

شکل (۱): تعداد سایت های پر بازدید در بین ۱۵۰ سایت

همانطور که در شکل ۱ مشخص است ، در بین سایت های ایرانی سایت های خبری و سایت های تفریحی و دانلودی بیشترین استقبال را در بین کاربران اینترنتی دارند که این مسئله نشان دهنده این می باشد که اینترنت برای کاربران اینترنتی بیشتر جنبه خبری و تفریحی دارد و هنوز تعداد سایت های دانشگاهی، خدمات دولتی و ... پر بازدید بسیار کم است. نبود قوانین سخت گیرانه در زمینه کپی رایت باعث شده است تا سایت های دانلود رونق زیادی داشته باشند. البته تحقیق ما بیشتر پیرامون سایت های ایرانی بود ولی آمار نشان دهنده این می باشد که ایرانی ها برای جستجو در وب و یا استفاده از ایمیل معمولاً از سایت های خارجی گوگل و یاهو استفاده می نمایند و فقدان یک موتور جستجوی فارسی احساس می شود. از دیگر سایت های خارجی پر بازدید می توان به یوتیوب و فیس بوک اشاره نمود که مشابه ایرانی آنها آپارات و فیس نما می باشد که جزء ۱۵۰ سایت پر بازدید قرار می گیرد.

میزان بازدید یک سایت معیار مناسبی برای بررسی میزان درآمد آن نمی باشد و در این تحقیق سعی شد سایت های پردرآمدی که در لیست ۱۵۰ سایت پر بازدید نبود، جداگانه بررسی شد. البته با بررسی ۱۵۰ سایت برتر می توان فهمید که بیشتر درآمد سایت های پر بازدید از طریق تبلیغات می باشد که این تبلیغات نیز معمولاً به صورت بنری می باشند. روش های

کسب درآمد از طریق تراکنش‌ها در کسب و کارهای اینترنتی به مرور، رو به رشد می‌باشد و سایت‌هایی که فروش مستقیم خدمات و کالا دارند در واقع قلب کسب‌وکارهای اینترنتی می‌باشند، چون سایت‌های تبلیغاتی و ... درآمدشان وابسته به این سایت‌ها است.

روش‌های کسب درآمد در اینترنت بسیار متنوع و مدل‌های کسب و کار جدیدی بوجود آمده است که در دنیای واقعی وجود نداشته است. وقتی مدل جدیدی از کسب و کار اینترنتی در ایران بوجود می‌آید، چندین سایت سعی در کپی برداری از آن ایده دارند و معمولاً اولین سایت موفق‌تر از بقیه عمل نموده است. (مثل سایت ایستگاه در زمینه آگهی اینترنتی و یا نت برگ در تخفیف گروهی)

نکته دیگری که مهم است این است که معمولاً سایت‌های اینترنتی با اینکه بعضاً درآمد خوبی دارند کنترل مناسبی روی درآمد آنها و نحوه پرداخت مالیات توسط آنها وجود ندارد.

نتایج این تحقیق و انجام آن به صورت کامل‌تر می‌تواند در سیاستگذاری‌های کلان IT در کشور مورد استفاده قرار گیرد و در صورت انجام آن در بازه‌های زمانی سالانه و مقایسه نتایج، دستاوردهای جدیدی را بدست آورد.

۵- مراجع

- [۱] سایت سازمان آمار ایران www.amar.org.ir
- [۲] سایت آلكسا بخش سایت‌های پر بازدید کاربران ایرانی
<http://www.alexa.com/topsites/countries/IR>
- [۳] محتوای کلیه ۱۵۰ سایت پر بازدید آلكسا در منبع ۲
- [۴] آرش زاد، سایت‌های تخفیف گروهی، ۱۳۹۰، <http://weblogina.com/article/group-discount-sites-in-iran>
- [5] Kenneth C. Laudon and Carol Guercio Traver. E-Commerce: Business, Technology, and Society 2009, Fifth Edition, by Kenneth C. Laudon and Carol Guercio Traver. Chapter 2, 2009
- [6] MICHAEL RAPPA, BUSINESS MODELS ON THE WEB, 2012, <http://digitalenterprise.org/models/models.html>